



SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Riksrapport

September 2017

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna



INNEHÅLL

Om Småföretagsbarometern.....	3
Sammanfattning.....	4
Det ekonomiska läget.....	5
Småföretagsbarometern 2017.....	6
<i>Småföretagarbarometern per län</i>	7
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	10
<i>Omsättning</i>	12
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	13
<i>Företagens prisförväntningar</i>	14
Expansionsutsikter och hinder för expansion.....	15
<i>Hinder för företagens expansion</i>	19
<i>Politiska risker</i>	21
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet.....	22

OM SMÅFÖRETAGSBAROMETERN

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar på utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företag inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp geografiskt så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och insikten kring de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna



Swedbank

NETTOTAL OCH KONJUNKTURINDIKATORN

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) **Ja/nej**
- b) **Större, oförändrad eller mindre**

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator baseras på netttotal där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns netttotal. Ett värde mindre än noll betyder kontraktion, medan ett värde över noll betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå. Sedan adderas nettotalen för sysselsättning, ordergång och omsättning. Summan av dessa netttotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

SAMMANFATTNING

- Småföretagskonjunkturen fortsätter att utvecklas starkt och trots att tillväxttakten avtagit något det senaste året pekar förväntningarna inför det kommande året på en fortsatt positiv konjunkturutveckling inom både tillverknings- och tjänstesektorn. Samtidigt visar årets barometer att utvecklingen skulle kunna varit ännu starkare, men att den har hämmats av att många företag slagit i kapacitetstaket. Hela fyra av tio företag har tackat nej till order under året.
- Orderingången och omsättningstillväxten har utvecklats starkt i spåren av ökad export och en stark inhemsk efterfrågan, även om en viss avmattning kan skönjas. Även sysselsättningen i småföretagen har ökat om än i något lägre takt.
- Förutsättningarna för entreprenörskap och växande företag är alltså goda i Sverige och sju av tio företag anser sig ha goda utsikter att expandera på sikt och hela nio av tio företag vill växa! Men det finns också ett fortsatt behov av strukturreformer inom en rad områden.
- Det främsta tillväxthindret enligt småföretagen är bristen på lämplig arbetskraft. Mer än var fjärde företag anser att svårigheterna att hitta arbetskraft utgör det största tillväxthindret. Det är den högsta andelen sedan högkonjunkturen 2007. En avgörande skillnad är att det idag finns nästan 100 000 fler arbetslösa jämfört med 2007, vilket visar att matchningen på arbetsmarknaden behöver förbättras. Höga arbetskraftskostnader är också något som många företag upplever hindrar deras tillväxt.
- Omkring vart tredje företag ser högre skatter eller arbetskraftskostnader som de mest betydande politiska riskerna för utvecklingen framöver.

DET EKONOMISKA LÄGET

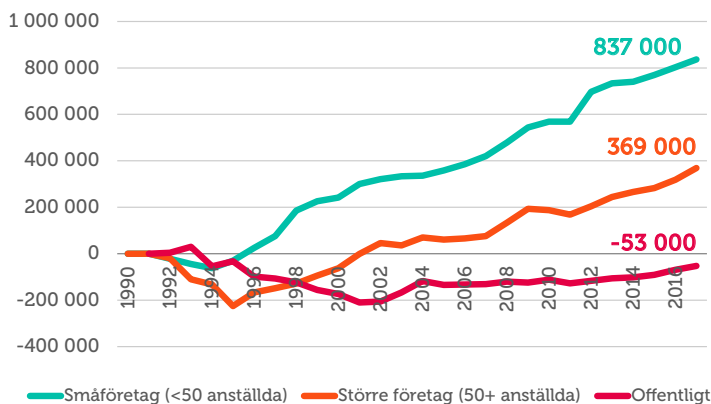
Den svenska tillväxten mätt som bruttonationalprodukten, BNP, växte med 3,2 procent under 2016. Konjunkturläget i Sverige har fortsatt att förbättras och ekonomin har haft en bra utveckling med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt som följd. BNP-tillväxten föll dock tillbaka något under 2016 jämfört med 2015 då BNP-tillväxten var 4,1 procent. Detta var också i linje med 2016 års Småföretagsbarometer som visade på en fortsatt god tillväxt, men med förväntningar om något lägre tillväxt under 2016.

Den goda konjunkturutvecklingen drivs i stor utsträckning av export och investeringar, medan offentlig konsumtion växer i lägre takt. De svenska hushållen och den inhemska konsumtionen driver också en stor del av tillväxten. Arbetslösheten har minskat, men samtidigt består tudelningen på arbetsmarknaden, inte minst mellan inrikes och utrikes födda.¹ Det tycks som att den svenska arbetsmarknadsmodellen är problematisk när det handlar om att skapa nya vägar in på arbetsmarknaden.² Kompetensbrist och svårigheter för växande företag att rekrytera och anställa är därför även fortsättningsvis ett betydande tillväxthinder för småföretagen.

Det är de små och medelstora företagen som utgör ryggraden, tillväxten och stabiliteten i ekonomin. Under de senaste decennierna har de små företagen haft den viktigaste rollen i jobbskapandet, hela 4 av 5 jobb skapas i företag med färre än 50 anställda. Se *Figur 1* för en överblick av utvecklingen av jobb i småföretag, större företag och offentlig verksamhet.

Omvärldskonjunkturen har fortsatt att stärkas samtidigt som det råder ökad optimism i världsekonomin. En starkare omvärldskonjunktur med stigande investeringar gynnar också de svenska småföretagen, genom att svensk export ökar. Efterfrågan i Europa förväntas fortsätta att förbättras men i vilken utsträckning beror bland annat på utvecklingen i omvärlden liksom på konsekvenserna av Storbritanniens framtida EU-utträde, Brexit.

I Sverige är förtroendet för den offentliga ekonomin starkt, liksom företagens förväntningar på utvecklingen framöver. Samtidigt finns det flera osäkerhetsfaktorer både i omvärlden och på hemmaplan. Sveriges småföretagare behöver tydlighet och förutsägbarhet. Snabba politiska svängningar med förändrade regelverk och skatter som resultat är inget som gynnar företagande på sikt. Tvärt om så minskar viljan att göra investeringar och att anställa eller på annat sätt växa med företaget.



Figur 1. Tillväxt av jobb i Sverige sedan 1990.

1. SCB, AKU juli 2016

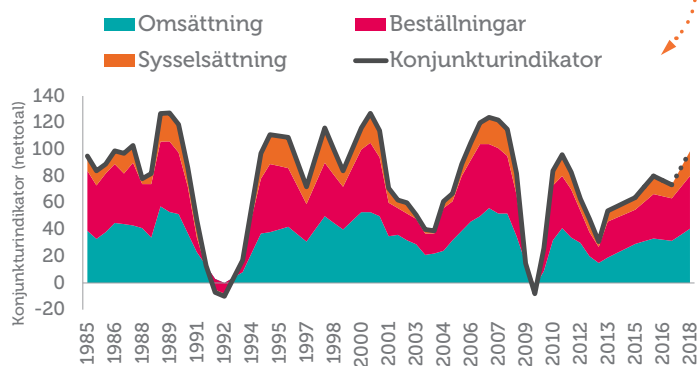
2. Sverige har lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda enligt OECD. Se bl.a. OECD 2010.

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN 2017

Den starka konjunkturen förväntas fortsätta

Småföretagsbarometern 2017 visar på ett fortsatt gott konjunkturläge och den sammantagna konjunkturindikatorn³ hamnar på nettotal 74, vilket är i linje med det historiska genomsnittet. I 2016 års mätning var konjunkturindikatorn för landet i genomsnitt 80, se *Figur 7*. Förväntningarna på de kommande 12 månaderna är dock mycket optimistiska och småföretagen förväntar sig en stark tillväxt, konjunkturindikatorn förväntas öka från nettotal 74 till 99. Historiskt sett så har företagets förväntningar enligt småföretagsbarometerens mätning varit ett bra mått på utvecklingen framöver, även om det verkliga utfallet ofta varit något lägre.

Figur 7 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i riket 1985-2018



Efter den globala finanskrisen påbörjades en återhämtning med gradvis stigande netttotal fram till 2015. Under 2016 hade småföretagen positiva förväntningar på konjunkturen även om en viss avmattning i tillväxten förväntades, vilket också blev utfallet. En trolig förklaring till att tillväxttakten minskat något under året är att många småföretag redan i dagsläget har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personer med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

Förväntningarna på de kommande 12 månaderna är emellertid mycket positiva och småföretagen förväntar sig en stark tillväxt trots en fortsatt oro i omvärlden. Tillverkningssektorn utmärker sig med betydligt högre förväntningar, vilket stöds av tilltagande export och ökade investeringar.

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfrågan på varor eller tjänster kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

³ Konjunkturindikatorn räknas fram genom att addera nettotalen för sysselsättning, ordergång och omsättning för landets småföretag. Nettotalen är detsamma som skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar. Nettotalen visar en förändring, snarare än en absolut nivå.



Bernt Karlsson och Fredrik Martinsson, Areff - Clever ID Management, Blekinge län

Vi har haft tillväxt under ett antal år och planen är att vi ska kunna fortsätta med det. Vi ser en ökad efterfrågan på de produkter och tjänster som vi levererar. På kort sikt ser vi ingen anledning till avmattning men vår erfarenhet är att negativa konjunkturförändringar kan komma plötsligt. Detta gör att vi jobbar hårt för att hela tiden utveckla vårt erbjudande, både när det gäller att arbeta med våra leverantörer och med utvecklingen av våra produkter och tjänster. Vi har en väldigt bra uppbackning från vår lokala kommunala infrastruktur.

I kommunen har länge pågått ett arbete för att förbättra företagsklimatet, vilket vi också tycker ha skett. Däremot så finns det fortfarande en hel del administration som kostar mycket tid när det gäller rapportering och sammanställning av information till olika myndigheter. Vissa politiska förslag som presenterats den senaste tiden gör att viljan och engagemanget att starta, utveckla och driva mindre och medelstora företag minskar. Istället borde vi försöka hitta ytterligare möjligheter att stimulera utvecklingen av dessa företag. Oavsett förutsättningarna så tänker vi göra allt vi kan för att driva på Areffs fortsatta utveckling. Det kommer bli hur spännande som helst.

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN PER LÄN

Varje län har olika näringslivsförutsättningar. *Figur 8* visar konjunkturindikatorn för varje län i förhållande till riksgenomsnittet. Småföretagen i Kalmar län har haft den starkaste utvecklingen under 2016, följt av småföretagen i Västerbotten och Östergötland. Även i traditionella småföretagarregioner som Jönköpings och Jämtlands län har företagen haft en stark utveckling under de senaste 12 månaderna.

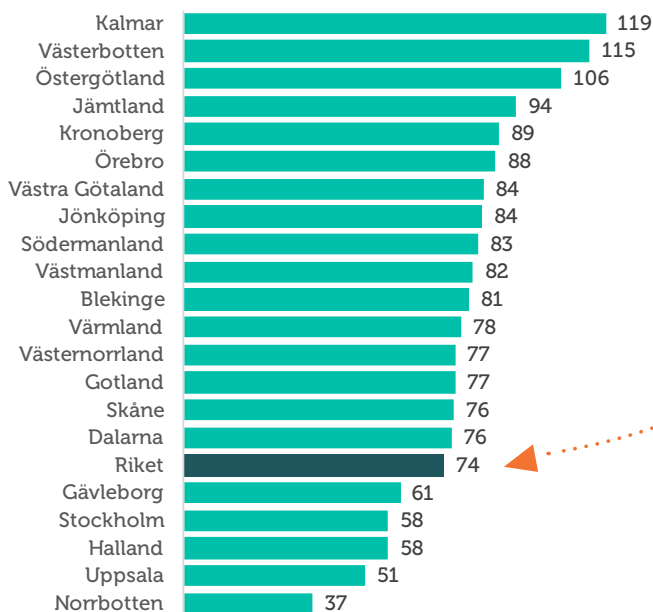
Svagast har utvecklingen varit i Norrbottens län. Utvecklingen för småföretagen i Norrbotten har varit betydligt lägre än för genomsnittet i riket. Även Uppsala, Hallands, Stockholms och Gävleborgs län har haft en utveckling under genomsnittet.

För att förstå de bakomliggande faktorerna bör de enskilda konjunkturindikatorerna studeras för tillverknings- respektive tjänstesektorn samt den regionala företagsstrukturen. Vad kännetecknar länets företag och vilka faktorer påverkar företagens sysselsättning, ordergång och omsättning?

En bidragande orsak till den starka konjunkturen i Kalmar kan vara den goda ordergången inom industrin. I takt med att konjunkturläget förbättrats i vår omvärld har export och investeringar ökat ordergången i företag som direkt eller indirekt handlar med utlandet. I Kalmar har nära sex av tio företag upplevt ett ökat antal order (58 procent). Det kan jämföras med Norrbotten, som i år hamnar längst ner på listan, där mindre än fyra av tio företag upplevt ökad ordergång (37 procent av företagen). Det är framförallt tillverkningsföretagen i Norrbotten som haft en sämre utveckling jämfört med industrin i övriga landet. Endast 28 procent av tillverkningsföretagen i Norrbotten har

upplevt en ökad orderingsgång, vilket ska jämföras med riksgenomsnittet för tillverkningsindustrin där drygt 52 procent av företagen upplevt en ökad orderingsgång.

Figur 8. Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2017



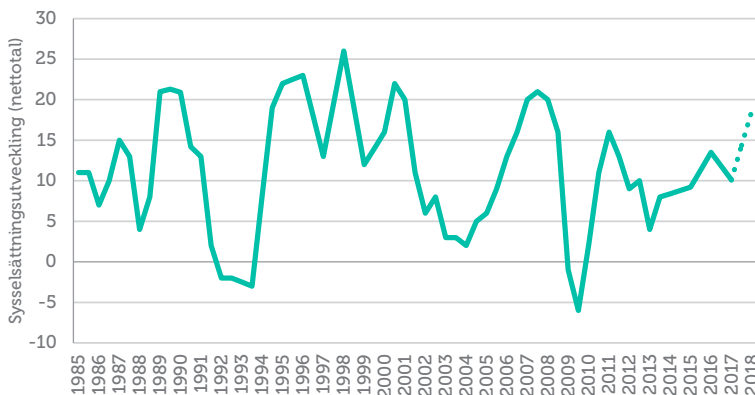
När vi studerar sysselsättningsindikatorn så finns de största skillnaderna snarare på nyanställning än på personalneddragningar. Nästan vart fjärde företag i toplänet Kalmar har anställt personal (37 procent) medan endast ett av tio företag i Norrbotten har nyanställt. Även i landets största arbetsmarknadsregion – Stockholms län – har sysselsättningsutvecklingen varit lugnare, omkring 15 procent av företagen har ökat antalet sysselsatta i företaget under de gångna 12 månaderna, medan drygt 9 procent av företagen minskat antalet anställda. Det är också en delförklaring till varför Stockholms läns placerar sig så lågt i årets småföretagsbarometer. Även i Stockholm är det i huvudsak företag inom tillverkningssektorn som stått för den ökade sysselsättningen. Mycket tyder alltså på att det är ett uppsving inom tillverkningsindustrin som drivit på konjunkturutvecklingen under det gångna året.

SYSSELSÄTTNING

Små och medelstora företag driver jobbtillväxten

Sysselsättningen hos landets småföretag ökar men i en lägre takt än i fjol och vad som förväntades. Nettotalet för sysselsättning har fallit tillbaka till 10 från 14 år 2016, se *Figur 4*. Totalt sett säger var femte företagare (20 procent) att man har ökat sin personalstyrka under de senaste tolv månaderna, motsvarande siffra 2016 var 23 procent. Det vill säga, något fler företagare ökade antalet sysselsatta under fjolåret. En möjlig förklaring kan vara de fortsatt upplevda svårigheterna med att finna lämplig arbetskraft. Endast var tionde företag har dragit ned på personal under samma period. Det är framförallt lite större företag med 20-49 anställda som visar en högre sysselsättningstillväxt, inom denna grupp har nära hälften av företagen ökat antalet sysselsatta (48 procent). De allra minsta företagen med 1-4 anställda har inte nyanställt i samma

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.



Figur 2. Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) riksgenomsnittet 1985-2017



Filip Karlsson och Niklas Nordheim, Hatstore AB, Kalmar Län

För oss inom detaljhandel har vi verkligen känt av ett uppsving även om vi är aktörer på en internationell marknad. Vi har en känsla av att det bubblar och att vi verkligen är en del av en pågående positiv utveckling som vi alla bidrar till. Vi växer ur våra lokaler med två års intervall och försäljningen går spikrakt uppåt. Trots att kompetensförsörjning är en utmaning i vår region är vi glada och stolta över att vi kan säkerställa den hos oss nu och ett tag fram över. Vi kan bara understryka att konjunkturen i Kalmar län är riktigt positiv och går riktigt bra!

omfattning, där har bara drygt 15 procent av företagen ökat antalet anställda. Drygt vart fjärde företag inom tillverkningssektorn har anställt personal under året vilket är bättre än inom tjänstesektorn där endast omkring vart sjätte företag har ökat antalet sysselsatta.

Både tillverknings- och tjänstesektorn ser mycket positivt på sysselsättningsutvecklingen under de kommande 12 månaderna. Det innebär att småföretagen till stor del vill nyanställa och att företagen tror på en kraftigt ökad sysselsättning under det kommande året. Nettoresultatet förväntas stiga till 18 på ett års sikt och är därmed uppe på de nivåer som rådde innan finanskrisen. Företagen i tillverkningssektorn ser positivt på sysselsättningsutvecklingen och nästan vart tredje tillverkningsföretag förväntar sig ett ökat antal sysselsatta under de kommande 12 månaderna. Tjänsteföretagen är något mindre optimistiska om utvecklingen framöver, var femte tjänsteföretag förväntar sig att antalet anställda kommer att öka under de kommande tolv månaderna. Det finns givetvis en risk att den förväntade sysselsättningsökningen inte kan realiseras i linje med förväntningarna. Möjliga risker som kan påverka utvecklingen negativt är fortsatta svårigheter att hitta arbetskraft, stigande arbetskraftskostnader eller om konjunkturen skulle försvagas påtagligt det kommande året.

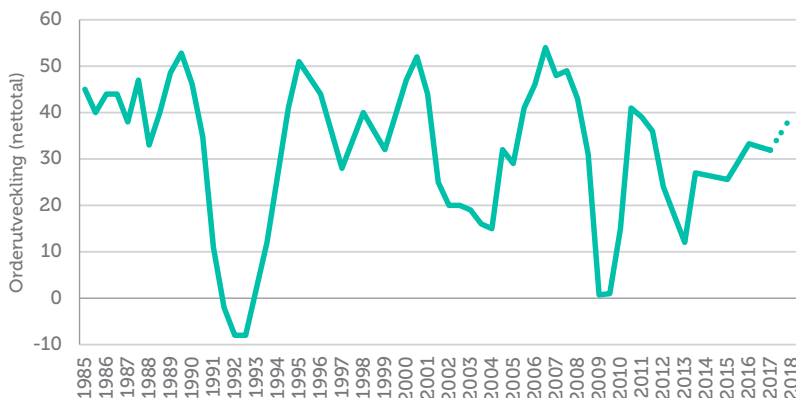
ORDERINGÅNG

Fortsatt positiv orderingsgång

Ökningen i orderingsgången för landets småföretag dämpades marginellt under fjolåret (nettotalet minskade från 33 till 32) men förväntas ta ny fart under det kommande 12 månaderna, se *Figur 3*. Småföretagen räknar med att orderläget kommer att förbättras under de kommande 12 månaderna i linje med sysselsättningen. Mest optimistiska om orderutvecklingen framöver är företag verksamma inom tillverkning och som på ett eller annat sätt deltar i internationell handel.

Att konjunkturläget är gott och att småföretagen har en god orderutveckling visas av att fyra av tio företag tackat nej till order under det gångna året. Inom vissa sektorer, till exempel

Med **orderingsgång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingsgång som hur det totala värdet avseende orderingsgången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

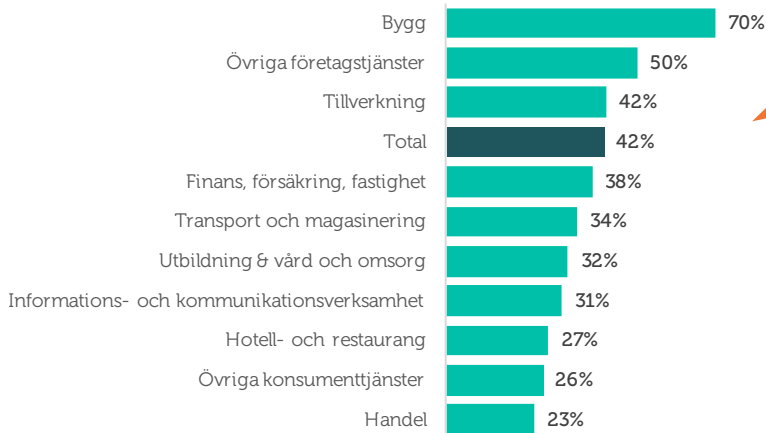


Figur 3 Orderutveckling (nettotal) riksgenomsnittet 1985-2017

byggsektorn är kapacitetsutnyttjandet ännu mer ansträngt och hela 70 procent av företagen har tvingats tacka nej till order. Att företagen tvingas säga nej till nya order beror i de flesta fall på ett redan fullt kapacitetsutnyttjande och bristen på lämplig arbetskraft, se *Figur 4* och *Figur 5*.

Den huvudsakliga anledningen till att företagen tackat nej till order är att de redan har mer att göra än de hinner med (51 procent av de som tackat nej) men även arbetskraftsbrist (kompetens- och matchningsproblem) och osäkerhet kring kund är vanliga orsaker (15 procent respektive 14 procent), se *Figur 5*. Arbetskraftsbrist som tillväxthinder varierar relativt mycket mellan olika län, vilket tyder på att de regionala förutsättningarna är olika, se Småföretagsbarometerens länsrapporter för detaljer om respektive län.

Figur 4 Andelen företag som tackat nej till order under de senaste 12 månaderna, per bransch



Figur 5 Vad skulle du säga är huvudorsaken till att ni har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna?





Roger Pihl, Pihls Business Group, Södermanlands län

Sörmland är i tillväxt! Med den starka konjunkturen inom bl.a. bygg och industri som av tradition har varit starkt i vårt område så går även små och medelstora företag riktigt bra då många är underleverantörer till dessa, men vi ser en stark tillväxt över hela spannet av företagare i Sörmland. Det som hindrar större tillväxt är kompetensförsörjning och här efterfrågar våra medlemmar fler yrkesinriktade utbildningar vilket ger i stort sett 100 procent jobb efter avslutad utbildning men även ett närmare samarbete med högskola i vårt område för att knyta till sig kompetens i ett tidigt skede.

Då Sörmland har landets högsta arbetslöshet så skulle lägre trösklar in till arbetsmarknaden både höja tillväxten i företagen och sänka arbetslösheten, här ser vi särskilt besöksnäringen som har stor tillväxt och ett stort behov av personal som skulle gynnas av lägre skatt på arbetskraft och en större möjlighet för många att komma in på arbetsmarknaden.

OMSÄTTNING

God omsättningstillväxt

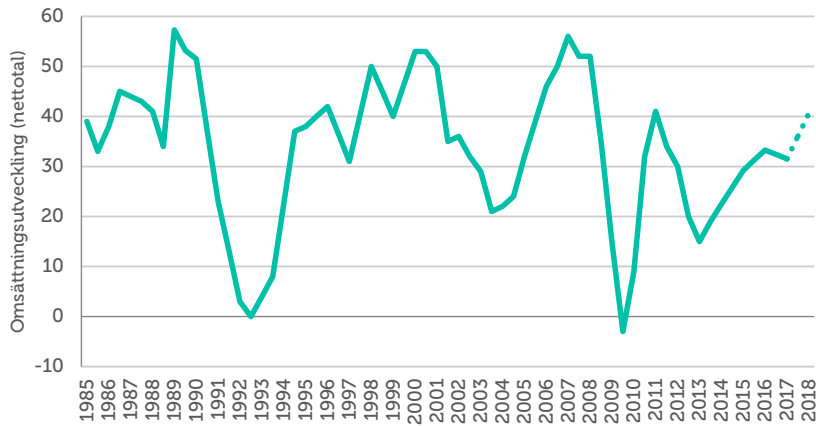
Den positiva men något avmattade trenden i sysselsättning och ordergång, avspeglar sig också i omsättningstillväxten. Nettotalet för omsättningstillväxten går från 33 till 32, se *Figur 6*. Småföretagen kan därmed sägas ha en fortsatt god omsättningstillväxt även om ökningstakten blev något lägre än förväntat. Hela 51 procent av företagen upplevde ökad omsättning under de gångna 12 månaderna. Både tillverknings- och tjänsteföretagen har haft en god utveckling där över hälften av företagen har ökat sin omsättning.

Småföretagen förväntar sig också en stark tillväxt i omsättning under de kommande 12 månaderna. Förväntningarna inför det kommande året är mer optimistiska bland tillverkningsföretagen. Det är också framförallt unga företag (yngre än fem år) och de lite större företagen med 20-49 anställda som spår en högre omsättning det närmaste året. Totalt sett tror drygt hälften av företagen i riket på en omsättningstillväxt de kommande 12 månaderna medan endast omkring vart tionde företag förväntar sig en minskning.

Tillverkningssektorn har upplevt en kraftig tillväxt i omsättningen under senare år och ligger kvar på ett högt nettotal på 37. Tjänsteföretagens utveckling är något svagare med ett nettotal som gått från 34 i 2016 års mätning till 32 i år. Tjänsteföretagen är också som sagts något mindre optimistiska inför det kommande året jämfört med tillverkningsföretagen.

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Figur 6. Omsättningsutveckling (netttotal) i riket 1985-2017

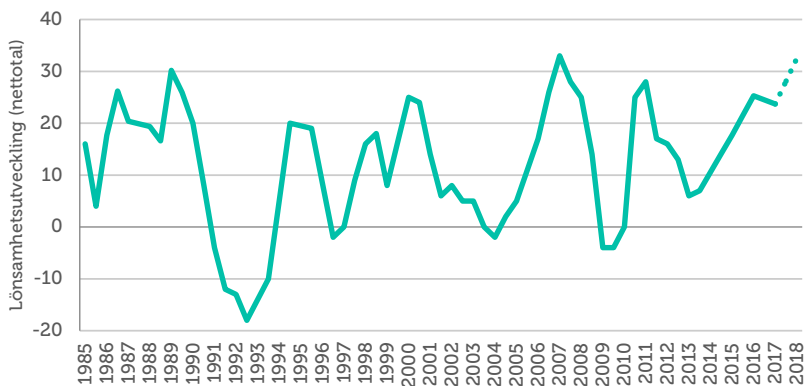


LÖNSAMHETSUTVECKLINGEN

Positiv lönsamhetsutveckling i spåren av det goda konjunkturläget

Företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar är delvis hänförlig till lönsamhetsutvecklingen. De tämligen dramatiska rörelserna i lönsamheten avspeglar framförallt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin. Årets Småföretagsbarometer visar tydligt att lönsamheten ökat i småföretagen sedan återhämtningen efter finanskrisen inleddes, se *Figur 9*. Även lönsamhetstillväxten har dock mattats något under de senaste 12 månaderna. Totalt sett uppger 40 procent av företagen en ökad lönsamhet, medan 16 procent uppger försämrad lönsamhet. Förväntningarna för kommande år är högt uppskrivade. Om förväntningarna infrias kommer nettotalet för lönsamheten att nå upp till nivåer som endast uppmätts under 1989 och 2007. Både importerande och exporterande företag anger att lönsamheten har förbättrats det senaste året.

Figur 9 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i riket

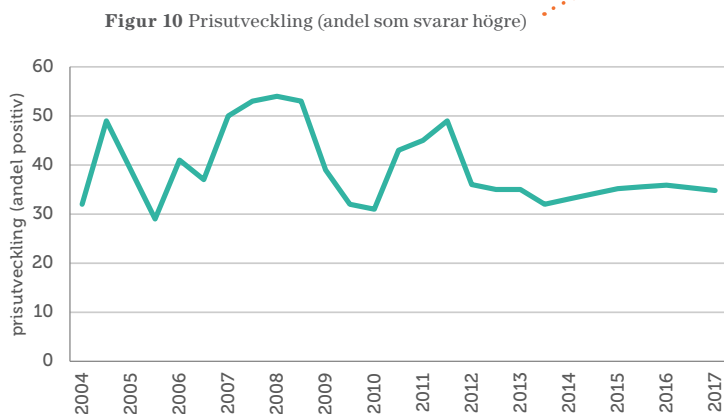


Inom tillverkningssektorn tror nästan 50 procent av företagen på ökad lönsamhet under de kommande 12 månaderna. Även tjänsteföretagen ser positivt på lönsamhetsutvecklingen och drygt 40 procent tror på ökad lönsamhet under de kommande 12 månaderna. Endast 13 procent av tillverkningsföretagen och 10 procent av tjänsteföretagen tror på lägre lönsamhet den kommande under de kommande 12 månaderna. Utvecklingen framöver ser alltså ljus ut och avspeglar den fortsatt goda konjunkturutvecklingen.

FÖRETAGENS PRISFÖRVÄNTNINGAR

Var tredje företag tror på högre försäljningspriser

Att konjunkturen förväntas stärkas framöver leder till att företagen räknar med att kunna höja priserna under det kommande året. Som *Figur 10* visar har utvecklingen varit stabil och ganska jämn under senare år. Både inom industrin och tjänstesektorn är det i snitt var tredje företag som planerar att höja priserna, oavsett ålder eller storlek på företaget.



EXPANSIONSUTSIKTER OCH HINDER FÖR EXPANSION

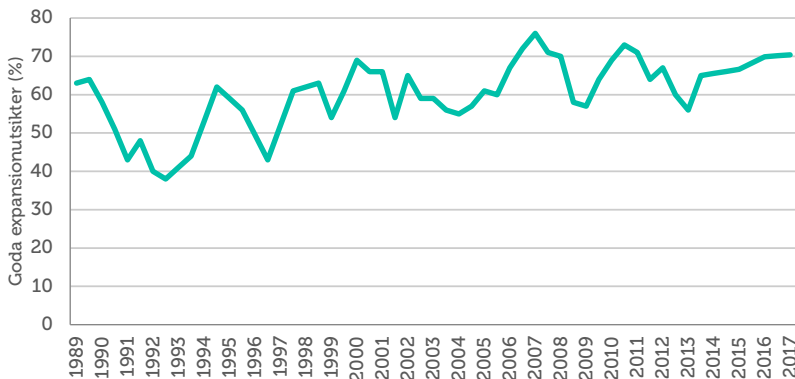
Småföretagen ser goda möjligheter att växa

Svenska småföretag vill växa och sju av tio företagare ser goda möjligheter till att expandera verksamheten. Inte alla företag vill eller kan växa sysselsättningsmässigt, men nio av tio företag vill växa. Ny teknik och friare marknader öppnar dessutom upp för nya tillväxtmönster där samverkan i nätverk blir allt viktigare för tillväxten och konkurrenskraften. Alla former av seriöst företagande och företagstillväxt behövs.

Den goda utvecklingen fortsätter och är en del av en långsiktig trend. Allt eftersom konjunkturläget förbättras är det fler företag som ser positivt på möjligheterna att växa och nivån är hög oavsett bransch. Det historiska genomsnittet har legat på 60 procent sedan 1989 men sedan 2016 är det så många som sju av tio företag som ser goda möjligheter att växa, se *Figur 11*.

Samtidigt finns betydande tillväxthinder. Det gäller småföretagens konkurrenssituation, samt konkreta hinder som kostnaden att anställa och möjligheten att hitta nya medarbetare med rätt kompetens.

Figur 11. Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i riket 1989-2016





Erika Parnerborg, Grundare Hopsie Daisy Brewing Company, Gävleborgs län

Som nystartat företag är det svårt att bedöma hur konjunkturen utvecklats lokalt under det gångna året. Dock kan vi konstatera att vi ser en tydlig trend att konsumenterna vurmär för lokalproducerat och småskaligt och därmed är villiga att både agera som ambassadörer för dessa produkter samt inser att prisbilden skiljer sig från massproducerade livsmedel.

Vi kan även vittna om att etablerade företag verkligen anstränger sig för att stötta och hjälpa nystartade företag med vägledning och kompetens - något som för oss har varit ovärderligt under vår uppstart. Det finns en stark anda av att vilja möjliggöra nyetableringar av det slag vi har föresatt oss.

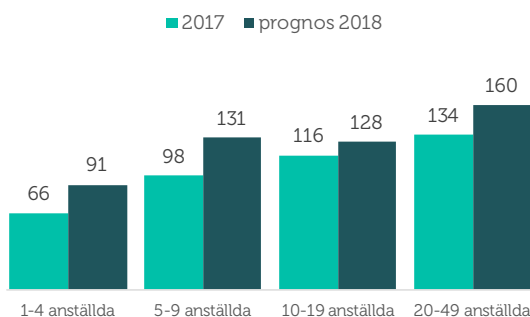
Vi är i dagsläget inte i en position där vi funderar på rekrytering men ser Gävles tradition inom livsmedelstillverkning som en stor styrka vid framtida rekryteringar.

Starkast konjunktur hos unga och mellanstora företag

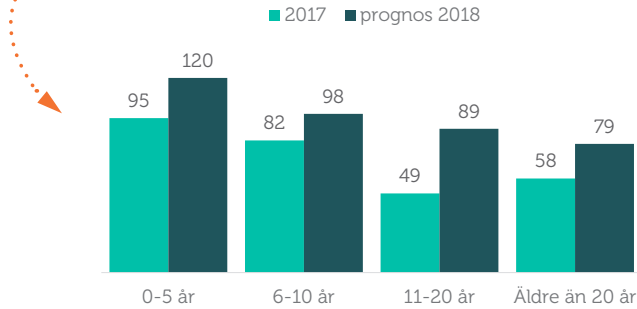
Konjunkturläget och företagens expansionsplaner skiljer sig också åt beroende på företagets ålder och storlek. Nyetablerade företag (upp till fem år) och lite större företag med 20-49 anställda upplever generellt ett något bättre konjunkturläge och ser mer positivt på möjligheterna att växa framöver. Dessa företag ser även mer optimistiskt på utvecklingen under det kommande året, se *Figur 12* och *Figur 13*. Mindre företag tenderar dock att ha en något lägre tillväxt mätt som den samlade konjunkturindikatorn. Även förväntningarna inför de kommande 12 månaderna är något lägre. En av flera anledningar till detta kan vara att mindre företag (färre än 20 anställda) ser arbetsgivaransvar och höga arbetskraftskostnader som ett mer betydande tillväxthinder. Att i det lilla företaget gå från en till två eller från tre till fyra anställda är ett större steg och ett större ekonomiskt risktagande, än vad det är för ett större företag att öka antalet anställda med ytterligare en person.

God tillväxt i både tillverknings- och tjänstesektorn

Figur 12. Konjunkturindikatorn 2017 och prognos 2018, efter antal anställda

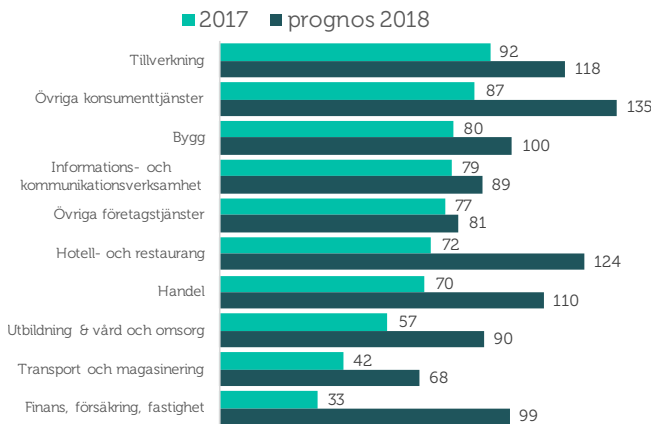


Figur 13. Konjunkturindikatorn 2017 och prognos 2018, efter företagets ålder



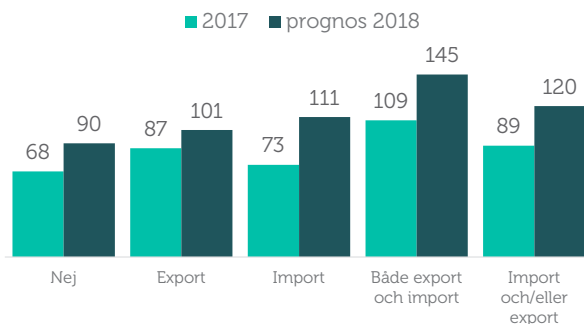
Både tillverkningssektorn och tjänstesektorn har vuxit snabbt det senaste året. I samtliga branscher är företagen optimistiska om utvecklingen de kommande 12 månaderna, se *Figur 14*.

Figur 14. Konjunkturindikatorn 2017 och prognos 2018, per bransch



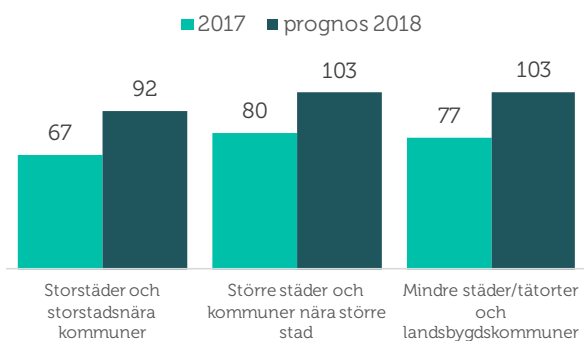
Trots en fortsatt oro i vår omvärld uppvisar Småföretagsbarometern en större konjunkturförbättring hos de företag som bedriver internationell handel jämfört med de företag som inte har någon handel med omvärlden (*Figur 15*). De företag som exporterar och importerar är ofta större till storleken och de är avsevärt mer optimistiska om utvecklingen de kommande 12 månaderna.

Figur 15 Konjunkturindikatorn 2017 och prognos 2018, efter internationell handel med varor/tjänster



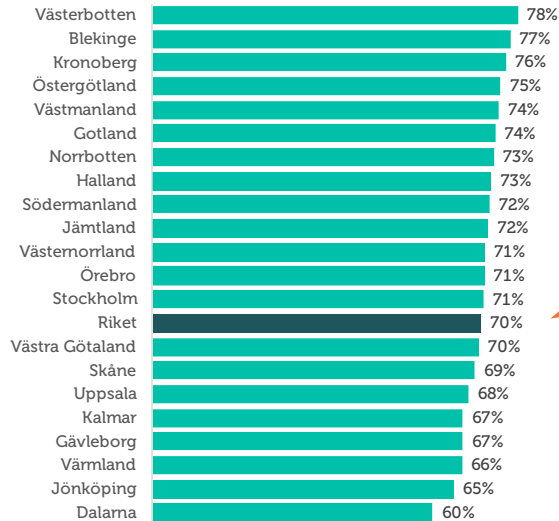
Figur 16 redovisar konjunkturindikatorn utifrån olika kommungrupper. Det är inga betydande skillnader mellan olika kommungrupper. Tillväxten både har varit och ser ut att fortsätta vara relativt jämn över landet.

Figur 16 Konjunkturindikatorn 2017 och prognos 2018, efter kommungrupper



De små och växande företagens syn på möjligheterna att expandera fördelar sig relativt jämnt över länen. Det är svårt att se någon geografisk skillnad som skulle kunna förklara skillnaderna i synen på expansionsmöjligheter, se *Figur 17*.

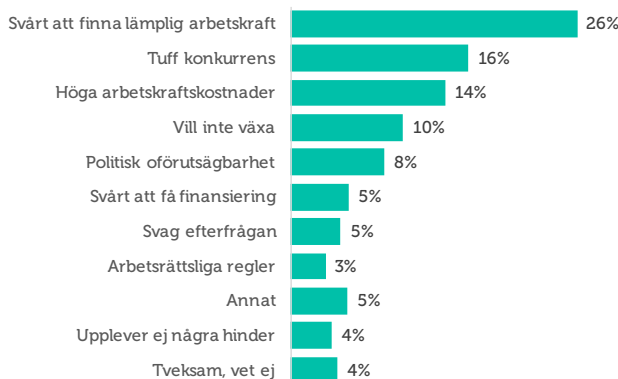
Figur 17. Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2017



HINDER FÖR FÖRETAGENS EXPANSION

Svårigheterna med att finna lämplig arbetskraft är sedan 2015 det största tillväxthindret enligt Sveriges småföretag, se *Figur 18*. Så höga nivåer har inte uppmätts i Småföretagsbarometern sedan högkonjunkturen runt 2007. Drygt vart fjärde företag (26 procent) uppger detta som det största hindret. Det är en särskilt stor utmaning för mellanstora och större företag (5-19 eller 20-49 anställda) i tillverkningssektorn där vart tredje företag upplever detta som det främsta tillväxthindret. Vidare är tuff konkurrens i den egna branschen samt höga arbetskraftskostnader viktiga faktorer som påverkar småföretagens expansionsutsikter, med 16 respektive 14 procent av företagen som upplever dessa som största expansionshinder.

Figur 18. Största tillväxthinder enligt företagen i riket 2017 (procent)

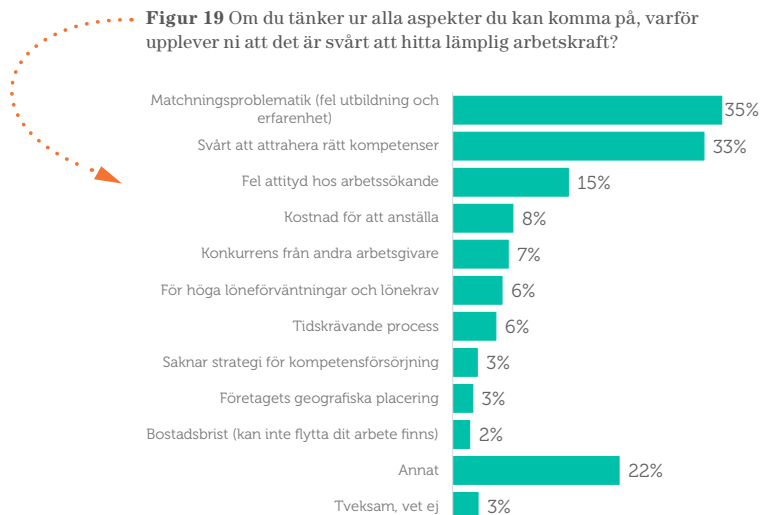




Anna Hedberg, Regionchef Företagarna Värmland

Det är glädjande att småföretagen i Värmland har haft en bra utveckling och stark konjunktur de senaste åren. Vi möter ofta företagare som vittnar om stark sysselsättningstillväxt, fullteknade orderböcker och positiv omsättning.

Framöver så tror två av tre företag i Värmland på goda expansionsutsikter, vilket tyvärr är något lägre än förra årets mätning och under riksgenomsnittet. För de företag som ändå ser möjligheter till expansion, så är det fortfarande svårt att finna personal med rätt kompetens, tufft med höga arbetskraftskostnader och konkurrens. Det är tveklöst så att politikerna behöver ta krafttag för att underlätta och ta bort hindren, så att företagen vågar och har råd att anställa fler och bättre kan konkurrera internationellt.



Population: de som anser att "svårt att hitta lämplig arbetskraft" är största tillväxthindret för företaget

Figur 19 visar vad företagen anser är huvudorsakerna till varför det är svårt att hitta rätt arbetskraft. En av utmaningarna kopplat till att hitta rätt kompetens handlar om att hitta någon med rätt egenskaper. Det handlar om utbildning och erfarenhet, ansvarstagande, kompetens och att jobba tillsammans.

POLITISKA RISKER

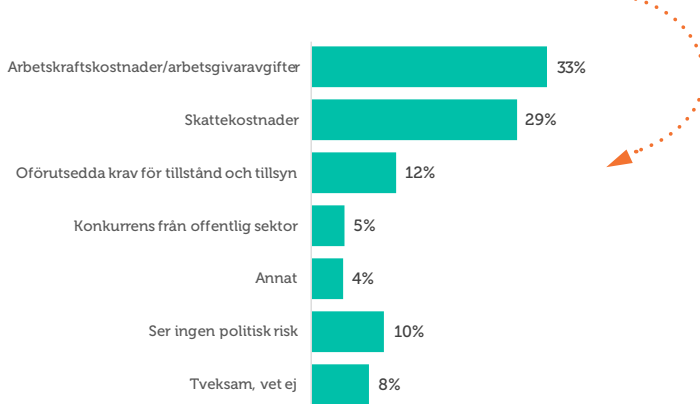
Politisk oro och oklarhet minskar förutsägbarheten kring näringspolitikens inriktning vilket påverkar företagen. Inom till exempel skol- och omsorgssektorn råder det en politisk osäkerhet till följd av den pågående diskussionen om möjligheten för privata aktörer att göra vinstuttag vilket i hög grad

påverkar företagandet i sektorn. Vart tredje företag ser dock höjda arbetskraftskostnader som den största politiska risken då dessa kostnader slår direkt mot lönsamheten i företagen, se *Figur 20*.

Även ökade skattkostnader upplevs som en betydande politisk risk. Knappt var tredje företagare (29 procent) upplever det som den största politiska risken, ett orosmoment som ökat under året. I 2016 års Småföretagsbarometer upplevdes skattkostnader som den största politiska risken av 23 procent av företagen.

Oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn upplevs också som en politisk risk av många företag. Inte minst slår denna typ av osäkerhet mot sektorer som i högre grad berörs av den politiska debatten, till exempel företag i LOV-systemet samt utförare av ROT- och RUT-tjänster.

Figur 20. Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?



Sysselsättningen är hög och arbetslösheten har enligt SCBs säsongsrensade och utjämnade data sjunkit till strax under 7 procent (6,6 procent i juli 2017). En hög befolkningstillväxt till följd av asylinvandring innebär dock en stor utmaning med behov av investeringar i bostäder och infrastruktur liksom ökade krav på förbättrad integration på en idag tudelad arbetsmarknad.

Även osäkerhet om energi- och råvarupriserna och beskattningen av dessa skapar en osäkerhet hos småföretagarna. Höjda skatter på drivmedel riskerar att slå särskilt hårt mot de sektorer där drivmedel utgör en väsentlig produktionskostnad. Speciellt företag på landsbygden brukar anses mer beroende av transporter för sin lönsamhet och utveckling. Så gott som alla varutransporter börjar och slutar med lastbil. I vårt glesbefolkade land är järnväg och sjöfart ofta inte ett alternativ. Ytterligare skatte- och kostnadshöjningar i transportsektorn riskerar därför att sänka lönsamheten

och slå ut många företag. Företag i glesbygd kan drabbas särskilt men hela ekonomin påverkas. Regeringens svaga parlamentariska ställning och dess beroendeställning till andra partier medför en politisk oförutsägbarhet. Frågor som rör skatter, arbetsmarknadsåtgärder och andra för konkurrenskraften viktiga frågor tenderar att hamna i långbänk med risk att nyinvesteringar och anställningar skjuts på framtiden.

SLUTSATSER OCH UTMANINGAR FÖR FÖRETAGSKLIMATET

Den svenska konjunkturen har fortsatt att utvecklas mycket starkt under det senaste året även om en viss avmattning av tillväxten kan skönjas. Årets konjunkturindikator uppgår till 74 vilket visar på en stark, men dock något svagare tillväxt än i fjol (80).

Framförallt företagen i tillverkningssektorn visar på en mycket stark konjunktur. Allt eftersom småföretagens kapacitetsutnyttjande ökar så upplever fler och fler företagare att det är svårt att hinna med och fyra av tio företag har tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till varför företagen tackat nej till order är kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Arbetskraftsbristen kan se annorlunda ut i olika företag och mellan olika branscher, klart är dock att det hindrar företagets tillväxt.

Sju av tio företag ser goda möjligheter att expandera och förväntningarna på det kommande året är höga. Året Småföretagsbarometer visar att företagen räknar med att lönsamheten ska nå nivåer som bara uppmäts under enskilda rekordår. Frågan är bara om företagets tillväxtplaner kommer att kunna realiseras. Det främsta tillväxthindret enligt småföretagen är bristen på lämplig arbetskraft. De näringspolitiska arbetet bör därför under det närmaste året fokuseras på att åtgärda matchningsproblemen på den svenska arbetsmarknaden. Höga arbetskraftskostnader gör också att många småföretag tvekar att anställa. Sverige står inför en rad utmaningar gällande arbetsmarknad och integration. Det är viktigt att åtgärda matchningsproblematiken och öka förutsättningarna för många vägar in i arbetslivet och det svenska samhället. Reformerna som sänker trösklarna för att anställa är avgörande för en inkluderande arbetsmarknad på sikt.

Omkring vart tredje företag ser högre skatter eller arbetskraftskostnader som de mest betydande politiska riskerna. Sverige har ett högt skattetryck och höga inkomst- och kapital skatter jämfört med flertalet andra länder. Höga skatter på arbete minskar incitamenten till utbildning och arbete. Det kan också ha en negativ inverkan på viljan att bli företagare och expandera verksamheten. Ytterligare skattehöjningar på företagande och arbete riskerar därför att hämma den svenska konkurrenskraften.

Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. De viktigaste förutsättningarna för ett starkt företagsklimat är goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oberoende av företagsform och bransch. Utan hänsyn till om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

Tre avgörande åtgärdsområden för att stärka det svenska företagsklimatets utveckling är därför:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning mellan företagens kompetensbehov och jobbsökande samt att utbildningar svarar mot företagens behov. Utbildningssystemets utformning behöver bli mer dynamiskt och lyhört för arbetsmarknadens efterfrågan.
- **Sänk arbetsgivaravgifterna och kostnaden för att anställa.** Eftersom Sverige står inför en rad utmaningar vad gäller arbetslöshet och integration är det viktigt att verkligen fundera på alla möjliga sätt att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och skapa vägar in i arbetslivet och det svenska samhället.
- **Förenkla och sänk skatterna på företagande.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationell konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete och utbildning. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ökade kostnader för företagare genom högre skatter gör det svårare att investera och anställa. På liknande sätt leder höjningar av inkomst- och marginalskatterna till minskad sysselsättning och lägre risktagande. På längre sikt utarmas den svenska konkurrenskraften.

Häng med i debatten på
Twitter; @foretagarna,
Instagram; @foretagarna,
Linkedin och Facebook!



företagarna